

GEMOROROGIK INSULT

*Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti
Pediatriya fakulteti, 425-guruh talabasi
Rahmatullayev Suxrob Sherzod o'g'li
Email: suxrob_2004@icloud.com*

Annotatsiya: Gemorogik insult — miya qon tomirlarining yorilishi natijasida miya to'qimasiga qon quyilishi bilan kechadigan og'ir nevrologik holatdir. Ushbu maqolada gemorogik insultning kelib chiqish sabablari, patogenezi, klinik belgilari, tashxislash usullari, kengaytirilgan davolash yondashuvlari va reabilitatsiya masalalari yoritiladi. Shuningdek, bemorlarning hayot sifati va asoratlarning oldini olish muammolariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: gemorogik insult, miya qon quyilishi, arterial gipertenziya, intensiv terapiya, jarrohlik davolash.

Kirish

Insult butun dunyo bo'yicha o'lim va nogironlikka olib keluvchi asosiy sabablar qatoriga kiradi. Uning eng xavfli shakllaridan biri gemorogik insult bo'lib, u ko'pincha to'satdan rivojlanadi va og'ir asoratlar bilan kechadi. Gemorogik insultning dolzarbligi uning yuqori o'lim ko'rsatkichi, uzoq muddatli nogironlikka olib kelishi hamda davolash va reabilitatsiya jarayonining murakkabligi bilan izohlanadi.

Gemorogik insultning kelib chiqish sabablari

Gemorogik insult rivojlanishida quyidagi asosiy omillar muhim rol o'ynaydi:

Arterial gipertenziya (eng asosiy sabab);

Miya tomirlarining anevrizmalari va arteriovenoz malformatsiyalar;

Bosh miya jarohatlari;

Qon ivish tizimi buzilishlari;

Antikoagulyant va trombolitik dori vositalarini noto'g'ri qabul qilish;

Spirтли ichimliklar va giyohvand moddalar iste'moli;

Qandli diabet va ateroskleroz.

Patogenezi

Qon tomir devorining yorilishi natijasida miya ichida gematoma hosil bo'ladi. Qon miya to'qimasini siqib, intrakranial bosimni oshiradi va miya shishi rivojlanishiga olib keladi. Bu holat neyronlarning ishemiyasi va nekroziga sabab bo'lib, markaziy nerv tizimi funksiyalarining og'ir buzilishlari bilan namoyon bo'ladi.

Klinik belgilari

Gemorogik insult quyidagi belgilar bilan namoyon bo'ladi:

To'satdan paydo bo'lgan kuchli bosh og'rig'i;

Ko'ngil aynishi va qusish;

Hushning buzilishi yoki yo'qolishi;

Nutq buzilishi;

Tana yarmining falaji yoki parezi;

Ko'rish va muvozanat buzilishlari;

Tutqanoqlar (ba'zi hollarda).

Tashxislash

Gemorogik insultni erta va aniq tashxislash hayotni saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Asosiy tashxislash usullari:

Kompyuter tomografiyasi (KT) — qon quyilishni tez aniqlash;

Magnit-rezonans tomografiya (MRT);

Miya tomirlari angiografiyasi;

Laborator tekshiruvlar (qon ivish ko'rsatkichlari, gemoglobin darajasi);

Arterial bosim monitoringi.

Davolash usullari

Gemorogik insultni davolash kompleks va bosqichma-bosqich yondashuvni talab etadi. Davolashning asosiy maqsadi — qon ketishni to'xtatish, miya shishini kamaytirish, hayotiy muhim funksiyalarni barqarorlashtirish va asoratlarning oldini olishdir.

1. Shoshilinch (intensiv) terapiya

Nafas yo'llarining o'tkazuvchanligini ta'minlash va kislorod terapiyasi;

Arterial qon bosimini qat'iy nazorat qilish;

Suv-elektrolit muvozanatini tiklash;

Tana haroratini me'yorida ushlab turish.

2. Medikamentoz davolash

Gemostatik vositalar — qon ketishni kamaytirish uchun;

Antigipertenziv dorilar — arterial bosimni barqarorlashtirish;

Osmotik diuretiklar (masalan, mannitol) — miya shishini kamaytirish;

Neyroprotektorlar — miya hujayralarini himoyalash;

Sedativ va antikonvulsant preparatlar — tutqanoqlarni oldini olish;

Qon ivish tizimini tuzatish vositalari (plazma, vitamin K).

3. Jarrohlik davolash

Katta gematomalarda ularni jarrohlik yo'li bilan olib tashlash;

Miya qorincha tizimiga qon quyilganda drenaj o'rnatish;

Anevrizma va tomir malformatsiyalarini bartaraf etish.

4. Asoratlarning oldini olish

Yotoq rejimida tromboz va pnevmoniyaning oldini olish;

O'tkir bosqichda infeksiyalarga qarshi profilaktika;

Oziqlantirish va parenteral ovqatlantirishni to'g'ri tashkil etish.

Reabilitatsiya va hayot sifati Gemorogik insultdan keyingi reabilitatsiya erta boshlanishi lozim. U jismoniy mashqlar, fizioterapiya, nutq terapevti bilan mashg'ulotlar va psixologik yordamni o'z ichiga oladi. Reabilitatsiyaning asosiy maqsadi — bemorning kundalik hayotga moslashuvi va mustaqilligini tiklashdir.

Xulosa

Gemorogik insult og'ir va hayot uchun xavfli kasallik bo'lib, uni davolashda shoshilinch tibbiy yordam, zamonaviy medikamentoz va jarrohlik usullarining uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Profilaktika, erta tashxis va samarali reabilitatsiya bemorlarning yashash davomiyligi va hayot sifatini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Adams H.P. et al. Stroke: Pathophysiology, Diagnosis, and Management. Philadelphia, 2019.
2. Feigin V.L. Global Burden of Stroke. Lancet Neurology, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Insult bo'yicha klinik protokollar, 2022.
4. Kumar P., Clark M. Clinical Medicine. Elsevier, 2020.